

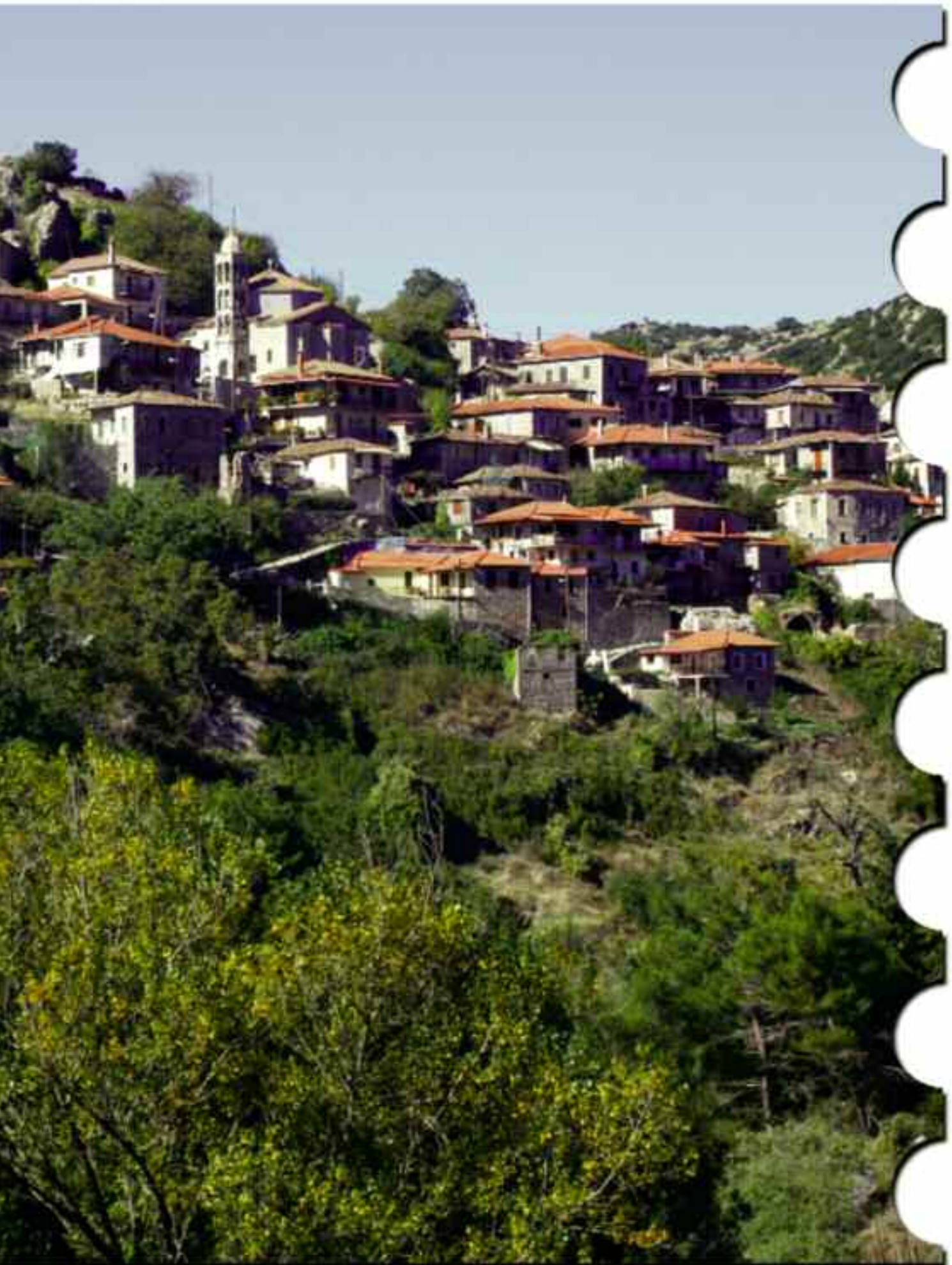

Δημητσάνα

Η μπαρουταποθήκη

ΤΟΥ **21**

Κείμενο - φωτο:
ΣΠΥΡΟΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΔΗΜΗΤΡΑΤΟΣ

Αρκαδία. Ορεινή Γορτυνία. Τόπος τραχύς και άγονος, γεμάτος βουνά. Δεσπόζουσα θέση στην περιοχή κατέχει η Δημητσάνα. Καθώς έχεις αφήσει πίσω σου το δρόμο Βυτίνας - Λαγκαδίων οδηγείς δίπλα στη ροή του Λούσιου. Σε μια στροφή του δρόμου θα σταματήσεις υποχρεωτικά για να χαρείς απέναντί σου την εικόνα του παραδοσιακού οικισμού. Χτισμένη αμφιθεατρικά, μοιράζεται σε δυο λόφους μέσα σε όμορφο καταπράσινο ορεινό τοπίο. Η Δημητσάνα αποτελεί σήμερα έδρα του δήμου Γορτυνίας. Η κατοίκησή της ξεκινά από το 2500 π.Χ., όπως αποδεικνύεται από τα Μυκηναϊκά τείχη που υπάρχουν μέσα στον οικισμό. Όταν το 13ο αιώνα η Πελοπόννησος κατακτήθηκε από τους Φράγκους, η Δημητσάνα προσαρτήθηκε στη βαρονία της Καρύταινας, που περιλάμβανε τη νότια Γορτυνία. Θα πρωταγωνιστεί στα χρόνια του Αγώνα του 1821. Εδώ νιώθεις ότι εκτελείς ένα ιστορικό προσκύνημα. Η Δημητσάνα εκφράζει την αυτοθυσία και την παλικαριά συγχρόνως με την προσφορά στον εθνικό αγώνα για απελευθέρωση. Ο Ν. Καζαντζάκης στην «Αναφορά στον Γκρέκο» γράφει: «Ένα ελληνικό τοπίο δε δίνει σ' εμάς τους Έλληνες μίαν αφιλόκερδη ανατριχίλα ωραιότητας, έχει ένα όνομα το τοπίο συνδέεται με μίαν ανάμνηση, εδώ ντροπιαστήκαμε, εκεί δοξαστήκαμε και μονομιάς το τοπίο μετουσιώνεται σε πολυδάκρυτη, πολυπλόκητη ιστορία». Τούτη η αρκαδική γωνιά δεν προσελκύει μόνο με τις φυσικές της ομορφιές αλλά και με την ιστορία των ανθρώπων που γέννησε.

Η περιήγηση στη μικρή πολιτεία ξεκινά από την είσοδό της. Δίπλα στο πετρόκτιστο γεφύρι, κτίσμα του 1911 που εξυπηρετεί τις σημερινές κοινωνιακές ανάγκες, στέκεται όρθια τρίτοξη γέφυρα χωμένη σε πλούσια βλάστηση. Μαρμαρίνη επιγραφή εντοιχισμένη στο κεντρικό τόξο του γεφυριού αποκαλύπτει πως «η πατρίδα ευγνωμονεί το Νικόλαο Μακρή» που ήταν ο χορηγός της ανέγερσής του, το 1851. Ο κεντρικός δρόμος χωρίζεται σε δύο μέρη. Αριστερά και δεξιά του δρόμου λειτουργούν μαγαζιά που εξυπηρετούν τις ανάγκες των επισκεπτών. Η κίνηση είναι ιδιαίτερα έντονη τα Σαββατοκύριακα. Μετά την επίσκεψη σ' ένα κατάστημα τοπικών προϊόντων ο επισκέπτης θα περπατήσει στα πέτρινα δρομάκια του χωριού για να απολαύσει τη μοναδική αρχιτεκτονική και να ξεναγηθεί στα ιστορικά κτίσματα του οικισμού. Τα στενά γραφικά καλντερίμια στη συνοικία της Πλάτσας οδηγούν σε παλιά πέτρινα αρχοντικά, αρκετά αναπαλαιωμένα, σε σπίτια που γέννησαν μεγά-

Το άγαλμα του Γρηγορίου του Ε΄ κοσμεί την πλατεία της Αγίας Κυριακής.

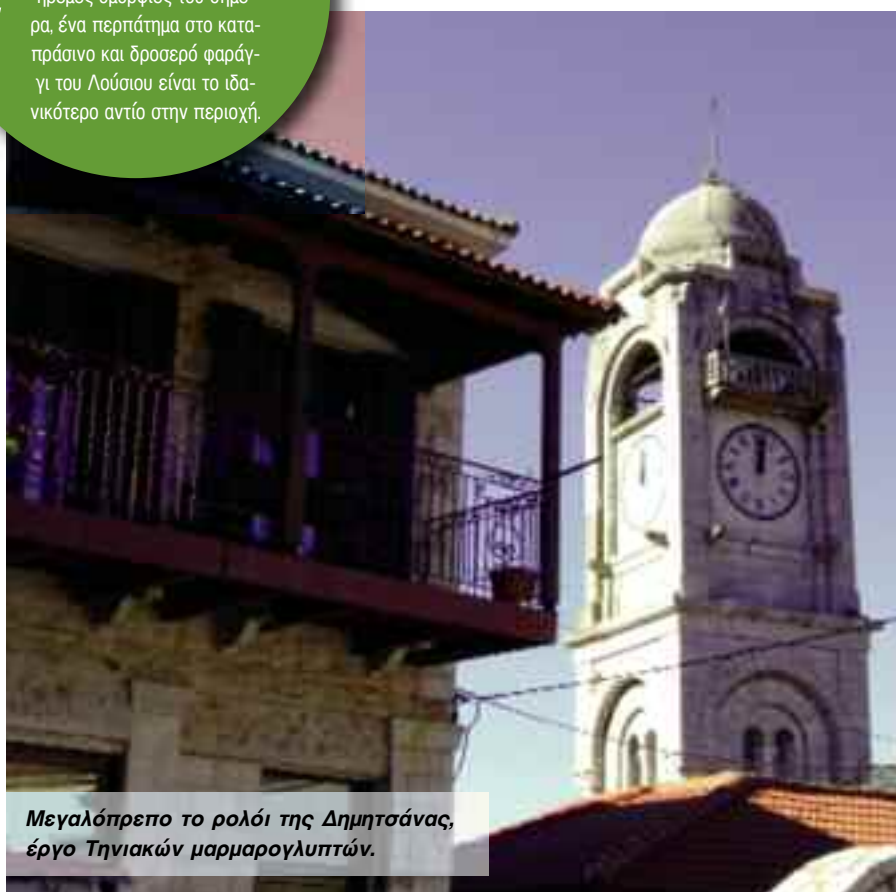

Η Δημόσια Βιβλιοθήκη και Μουσείο της Ελληνικής Σχολής Δημητσάνας.

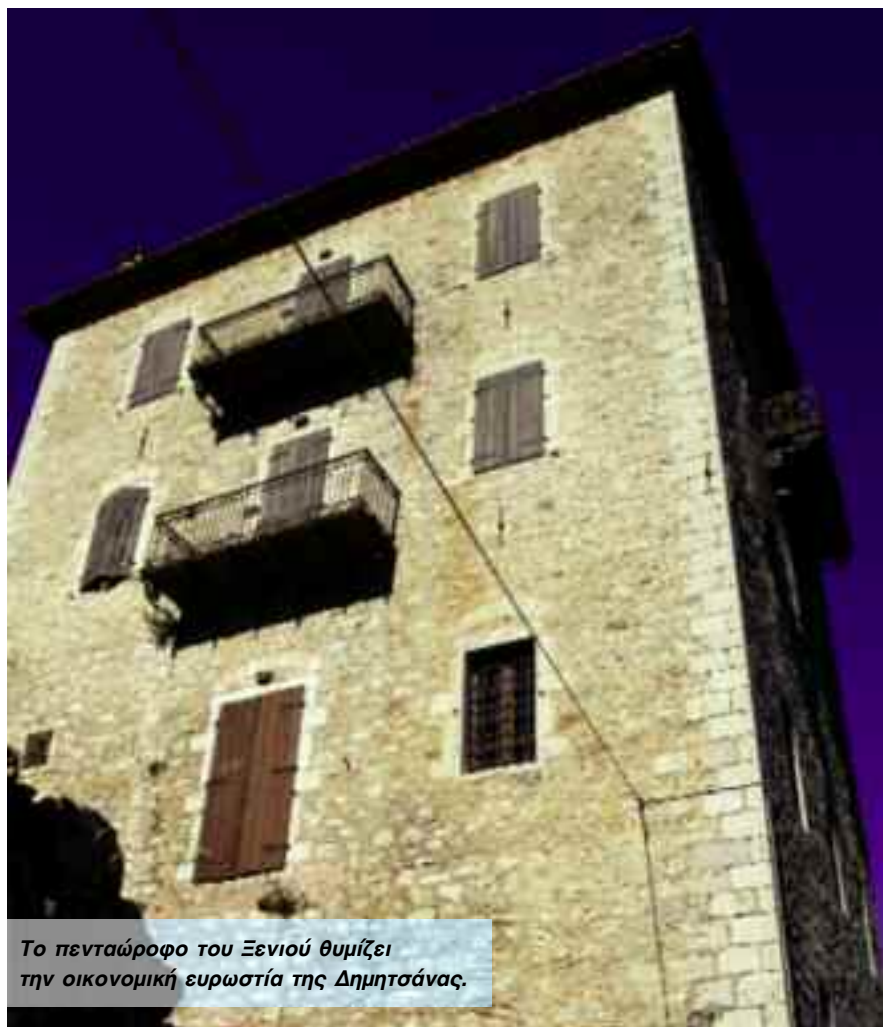
**Επιστροφή σε ξεχασμένα χρόνια.
Πλακόστρωτο δρομάκι στην Πλάτσα.**

Μετά την περιήγησή μας στα καλντερίμια της πρωτεύουσας της Γορτυνίας, ζώντας το ιστορικό παρελθόν και τις ήμερες ομορφιές του σήμερα, ένα περπάτημα στο καταπράσινο και δροσερό φαράγγι του Λούσιου είναι το ιδανικότερο αντίο στην περιοχή.

**Μεγαλόπρεπο το ρολόι της Δημητσάνας,
έργο Τηνιακών μαρμαρογλυπτών.**

λες προσωπικότητες που έπαιξαν πρωτεύοντα ρόλο στην ιστορία της πατρίδας μας. Ξεχωρίζει το πενταώροφο «σπίτι του Ξενιού», δείγμα αρχιτεκτονικής από τα χρόνια της οικονομικής ακμής του τόπου. Οι Δημητσανιώτες διακρίθηκαν ιδιαίτερα ως έμποροι. Δεν έμειναν μόνο στην Πελοπόννησο, αλλά η δράση τους έφτασε σε μεγάλα εμπορικά κέντρα της Οθωμανικής αυτοκρατορίας. Από τον 17ο αιώνα δραστηριοποιούνται στο εμπόριο, ενώ παράλληλα ασχολούνται με την παρασκευή μπαρουτιού. Το αρχοντικό των Σπηλιωτόπουλων μας γυρίζει στο 1819, όταν οι καταγόμενοι από τη Δημητσάνα αδελφοί Νικόλαος και Σπύρος Σπηλιωτόπουλος εγκαταλείπουν ως έμποροι-έμποροι την Υδρα και εγκαθίστουν εργοστάσιο πυρίτιδας στη Δημητσάνα. Με Δημητσανιώτικη μπαρούτη λειτουργούσαν τα όπλα των αγωνιστών το 1821. Οι Δημητσανιώτες ασχολήθηκαν και με άλλα παρεμφερή επαγγέλματα. Στον κώδικα της Μονής Αιμαυλών αναφέρεται στο τέλος του 18ου και στις αρχές του 19ου αιώνα το επώνυμο «Τοπιντζής», δηλ. τεχνίτης που κατασκευάζει βόλια. Υπήρχαν επίσης λίγοι οπλοποιοί και τεχνίτες που κατασκεύαζαν παγούρια, ενώ άλλη δραστηριότητά τους σχετική με τη μεταλλοτεχνία ήταν η επικασσέρωση, δηλαδή το γάνωμα διαφόρων μεταλλικών σκευών. Αίγλη και γοητεία έρχονται να προσθέσουν σε αυτή τη συνουσία οι διάσπαρτες εκκλησίες. Από αυτές ξεχώρισα το ναό των Ταξιάρχων και πιο κάτω το ναό του Αγίου Γεωργίου. Οι Ταξιάρχες ανεγέρθηκαν στις αρχές του 19ου αιώνα πάνω στα θεμέλια παλαιότερου ναού. Η κτητορική επιγραφή που διασώζεται στο κέντρο της νότιας πλευράς του μας πληροφορεί ότι ιδρύθηκε το 1635 από το μητροπολίτη Μονεμβασιάς Νεόφυτο. Ο Άγιος Γεώργιος θεμελιωμένος

Το πενταώροφο του Ξενιού θυμίζει την οικονομική ευρωστία της Δημητσάνας.

πάνω στο βράχο της συνοικίας της Πλάτσας είναι μονόχωρος σταυρεπίστεγος του 17ου αιώνα. Με το ναό αυτόν συνδέθηκε μία άλλη οικογένεια της Δημητσάνας, των Γαβραίων καθώς και ο Εθνομάρτυρας Γρηγόριος ο Ε΄ που αφιέρωσε στο ναό την εικόνα του Αγίου Γεωργίου. Το 1824 ο ναός μεγάλωσε προς τα δυτικά. Η αγιογράφισή του έγινε τον 18ο και 19ο αιώνα. Ιστορικές αναμνήσεις συντροφεύουν τα σπίτια του Παλαιών Πατρών Γερμανού και του Πατριάρχη Γρηγορίου Ε΄ που γέννησε η Δημητσάνα. Στο αναπαλαιωμένο σπίτι του Γρηγορίου Ε΄ στεγάζεται το Εκκλησιαστικό Μουσείο Δημητσάνας. Στους χώρους του ο επισκέπτης θαυμάζει κειμήλια των ναών του χωριού και των μονών της ευρύτερης περιοχής, φορητές εικόνες, αργυρά και επίχρυσα εκκλησιαστικά σκεύη, βιβλία και άμφια.

Στον απέναντι λόφο, όπου απλώνεται και το νεότερο κομμάτι του οικισμού, δεσπόζει μεγαλόπρεπο το ρολόι της Δημητσάνας. Καλλιμάρμαρο έχει φτιαχτεί από Τηνιακούς μαρμαρογλύπτες και Δημητσανίτες εργάτες. Η θεμελίωσή του έγινε το 1928, ενώ οι εργασίες άρχισαν την επόμενη χρονιά για να ολοκληρωθούν το 1934. Το ρολόι στάλθηκε από τους Δημητσανίτες της Ν. Υόρκης γύρω στα 1900, ενώ η καμπίνα του, που στάλθηκε και αυτή από την Αμερική το 1910, φυλασσόταν στην εκκλησία της Αγ. Κυριακής. Φυσικό μπαλκόνι με θέα τη Μεγαλόπολη η πλατεία της Αγ. Κυριακής. Ο Μητροπολιτικός ναός κτίστηκε το 1834 στη θέση παλαιότερου ναού, όπως φαίνεται στον κτητορικό της κώδικα. Πρώτοι κτήτορες της στις αρχές του 17ου αιώνα υπήρξαν μέλη της οικογένειας Λαμπαρδόπουλου, απόγονοι του ιδρυτή της Μονής Φιλοσόφου. Ο τρούλος της Αγίας Κυριακής επενδυμένος με χαλκό εκπέμπει μεγαλοπρέπεια. Το άγαλμα του Γρηγορίου Ε΄, προσφορά του δημάρχου της Οδησού Γρηγόρη Μαρασλή, κυριαρχεί στην πλατεία και βεβαιώνει την υπέρτατη σημασία της αυτοθυσίας. Απέναντι στη θέση της Ιστορικής Σχολής Δημητσάνας βρίσκεται η Δημόσια Βιβλιοθήκη και το Μουσείο της Ελληνικής Σχο-

λής Δημητσάνας. Κτίριο του 19ου αιώνα, αποδίδεται στο Λύσανδρο Καυταντζόγλου. Η περίφημη Σχολή Δημητσάνας ιδρύθηκε το 1764 από τους μοναχούς Γεράσιμο Γούνα και Αγάπιο Λεονάρδο, Δημητσανίτες της διασποράς. Λόγω των καταστροφών που ακολούθησαν τα «Ορλωφικά» η Σχολή διέκοψε τη λειτουργία της και επαναλειτούργησε το 1779. Πολλά από τα συγγράμματά της θυσιάστηκαν στις ανάγκες του Αγώνα του 1821. Λόγω έλλειψης χαρτιού μεγάλο μέρος από το υλικό της Βιβλιοθήκης της Σχολής χρησιμοποιήθηκε στην κατασκευή φυσιγγίων. Η Βιβλιοθήκη σήμερα αριθμεί περίπου 35.000 τόμους και 200 περίπου χειρόγραφους κώδικες. Εξάλλου σε τμήμα της Βιβλιοθήκης που λειτουργεί ως Μουσείο εκτίθεται πολύτιμο εθνικό υλικό.

Αξιόλογα εκθέματα που κοσμούν το χώρο είναι η λάρνακα με τα οστά του Παλαιών Πατρών Γερμανού και η σέλα του αλόγου του Παπαφλέσσα. Δίπλα σήμερα στεγάζονται το Νηπιαγωγείο και το Δημοτικό Σχολείο της Δημητσάνας. Δυστυχώς όμως το Γυμνάσιο και Λύκειο μεταφέρθηκαν στη Βυτίνα, αν και η Δημητσάνα αποτέλεσε το πνευματικό φυτώριο του υπόδουλου έθνους.

Στο δρόμο προς το Λούσιο, στο κεφαλόβρυσο του Αι-Γιάννη, όπου άλλοτε ήταν οι φημισμένοι μπαρουτάμμοι λειτουργεί το Υπαίθριο Μουσείο Υδροκίνησης. Στο Μουσείο ξαναζωντανεύουν οι τρόποι παραγωγής και μεταποίησης των παπιούδων μας, που μοιάζουν προϊστορικοί στα μάτια των παιδιών μας. Λειτουργούν νερόμυλοι και νεροτριβή, βυρσοδεφείο και μπαρουτάμμος. Κινητήρια δύνάμη τους το νερό του ποταμού ή των ορεινών πηγών.

Μετά την περιήγησή μας στα καλντερίμια της πρωτεύουσας της Γορτυνίας, ζώντας το ιστορικό παρελθόν και τις ήμερες ομορφιές του σήμερα, ένα περπάτημα στο καταπράσινο και δροσερό φαράγγι του Λούσιου είναι το ιδανικότερο αντίο στην περιοχή.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- 1 ΑΡΚΑΔΙΑ Οι τόποι και οι δρόμοι του Νερού ΠΕΤΡΟΣ ΣΑΡΑΝΤΑΚΗΣ
- 2 ΑΡΚΑΔΙΑ Τα μοναστήρια και οι εκκλησίες της ΠΕΤΡΟΣ ΣΑΡΑΝΤΑΚΗΣ
- 3 Ένθετο ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗΣ ΔΗΜΗΤΣΑΝΑ - ΣΤΕΜΝΙΤΣΑ Άνθη της πέτρας.
- 4 Πολιτιστικός χάρτης Αρκαδίας.

Το τρίτοξο γεφύρι στην είσοδο του οικισμού.

Επάνω. Παραδοσιακά σπίτια με τα γραφικά μπαλκόνια της δημιουργούν μοναδικές εικόνες.

Δεξιά και κάτω. Υπαίθριο Μουσείο Υδροκίνησης. Εκμετάλλευση της δύναμης του νερού.

Οι Ταξιάρχες, κτίσμα του 19ου αιώνα.

